

Висновки Верховного Суду України, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстав, передбачених ч. 1 ст. 400¹² КПК України, за I півріччя 2012 р.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КК УКРАЇНИ

Загальні засади призначення покарань

1. Згідно з ч. 3 ст. 68 КК України за вчинення замаху на злочин строк або розмір покарання не може перевищувати двох третин максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу

За змістом ч. 3 ст. 68 КК за вчинення замаху на злочин суд не може призначити покарання, що перевищує дві третини максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини КК.

У справі стосовно К. суд касаційної інстанції погодився із рішенням суду першої інстанції в частині застосування кримінального закону при призначенні покарання за злочин, передбачений ч. 2 ст. 15 та ч. 3 ст. 186 КК. За це діяння суд, посилаючись на ч. 3 ст. 68 КК, засудив К. до позбавлення волі на строк п'ять років шість міся-

ців, тоді як мав би визначити строк покарання за його вчинення у розмірі, що не перевищує двох третин максимального строку найбільш суворого виду покарання за інкримінований йому злочин (ч. 3 ст. 186 КК), а саме — п'ять років чотири місяці. Таке рішення суду касаційної інстанції стало наслідком неправильного застосування ч. 3 ст. 68 КК, що потягло ухвалення двох різних за змістом судових рішень. Оскаржене рішення касаційного суду було скасовано із направленням справи на новий касаційний розгляд (постанова Верховного Суду України від 12 квітня 2012 р. у справі № 5-7кц12).

2. На підставі ч. 2 ст. 71 КК України при складанні покарань у виді довічного позбавлення волі та будь-яких менш суворих покарань загальний строк покарання, остаточно призначеного за сукупністю вироків, визначається шляхом поглинення менш суворих покарань довічним позбавленням волі

Якщо особу було засуджено до довічного позбавлення волі, а вона не відбула покарання у виді позбавлення волі, призначене за раніше постановленим вироком, і при цьому застосовуються вимоги ст. 71 КК України (призначення покарання за сукупністю вироків), то відповідно до вимог ч. 2 цієї норми закону при складанні покарань у виді довічного позбавлення волі та будь-

яких менш суворих покарань загальний строк покарання, остаточно призначеного за сукупністю вироків, визначається шляхом поглинення менш суворих покарань довічним позбавленням волі.

Суд касаційної інстанції, переглядаючи справу щодо К., ухвалив помилкове рішення, оскільки не врахував положень зазначеної норми кримінального закону, безпідставно визнавши, що

застосований судом при призначенні покарання за сукупністю вироків принцип приєднання до покарання, призначеного засудженому за новим вироком у виді довічного позбавлення волі, не-

відбутої частини покарання за попереднім вироком не суперечить вимогам закону (постанова Верховного Суду України від 19 квітня 2012 р. у справі № 5-10 кс12).

ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

1. Оскільки при вирішенні національними судами кримінальної справи Європейський суд з прав людини порушень прав і свобод заявника, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та відповідними протоколами до неї, не виявив, то за змістом п. 2 ч. 1 ст. 400¹² КПК підстав для вжиття індивідуальних заходів, пов'язаних із повторним розглядом кримінальної справи або поновлення її провадження, немає

Згідно з Рекомендацією N R (2000) 2 Комітету міністрів Ради Європи «Щодо повторного розгляду або поновлення провадження у певних справах на національному рівні після прийняття рішення Європейським судом з прав людини» від 19 січня 2000 р., прийнятою на 694-му засіданні заступників міністрів, повторний розгляд справи, включаючи поновлення провадження, визнається адекватним способом поновлення прав і пропонується застосовувати, особливо:

– коли потерпіла сторона і далі зазнає негативних наслідків від рішення, ухваленого на національному рівні, — наслідків, щодо яких справедлива сатисфакція не була адекватним засобом захисту і які не можна виправити інакше ніж через повторний розгляд або поновлення провадження;

– коли рішення Суду спонукає до висновку про те, що: а) оскаржене рішення національного суду суперечить Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція), або б) в основі визнаного порушення лежали істотні процедурні помилки чи положення, які ставлять під серйозний сумнів результат оскарженого провадження на національному рівні.

Димитровський міський суд Донецької області вироком від 13 лютого 2004 р. засудив О. за ч. 1 ст. 125, ч. 2 ст. 121 КК на сім років позбавлення волі та до штрафу в розмірі 510 грн.

Європейський суд з прав людини рішенням від 8 вересня 2011 р. «О. проти України», яке набуло статусу остаточного 8 грудня 2011 р., констатував порушення щодо О. ст. 3 та п. 1 ст. 5 Конвенції (ст. 3 — «Заборона катування», ст. 5 — «Право на свободу та особисту недоторканність»).

Визнаючи порушення Україною передбачених Конвенцією прав заявника, Європейський суд з прав людини встановив, що органи влади не вжили заходів для того, щоб перешкодити іншим затриманим заподіювати О. тілесні ушкодження в камері тимчасового ув'язнення, та заходів щодо надання адекватної медичної допомоги О. внаслідок його побиття співкамерниками. Визнав порушенням також тривале розслідування факту побиття О. співкамерниками і дій працівників ізолятора тимчасового утримання, пов'язаних із цим фактом, та що після прийняття рішення від 15 квітня 2005 р. Апеляційним судом Дніпропетровської області про звільнення О. від відбування покарання у зв'язку з тяжкою хворобою (інвалідність I групи — втрата зору на обидва ока, висновок медико-соціальної експертизи від 17 червня 2003 р. № 1531) відповідно до ст. 408 КПК звільнили його від відбування подальшого покарання на п'ять років десять місяців і десять днів із місця позбавлення волі із запізненням (фактично звільнено тільки 29 квітня 2005 р.). У зв'язку з цим із держави на користь О. постановлено стягнути на відшкодування моральної шкоди 21 тис. євро.

За змістом п. 2 ч. 1 ст. 400¹² КПК перегляд судових рішень Верховним Судом України здійснюється лише у разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом. Оскільки при вирішенні національними судами кримінальної справи щодо О. Європейський суд з прав людини порушень прав і свобод заявника, гарантованих Конвенцією та відповідними протоколами до неї, не виявив, то підстав для вжиття індивідуальних заходів, пов'язаних із повтор-

ним розглядом кримінальної справи щодо О. або поновлення її провадження, немає, і відповідно немає підстав для задоволення заяви О. про скасування вироку Димитровського міського суду Донецької області від 13 лютого 2004 р. та

ухвали Верховного Суду України від 21 вересня 2004 р. у зв'язку із суворістю призначеного йому покарання (постанова Верховного Суду України від 23 квітня 2012 р. у справі № 5-9кц12).

ПОРЯДОК ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ

1. Згідно зі ст. 400¹¹ КПК України Верховний Суд України переглядає судові рішення у кримінальних справах виключно з підстав і в порядку, встановлених цим Кодексом. Суспільно небезпечні діяння, які певним чином схожі між собою за зовнішнім проявом, але відмінні одне від одного сутнісними, якісними ознаками, не можуть визнаватися подібними в розумінні п. 1 ч. 1 ст. 400¹² КПК України й такими, щодо яких неоднаково застосована одна і та сама норма кримінального закону

За змістом п. 1 ч. 1 ст. 400¹² КПК підставами для перегляду судових рішень Верховним Судом України одночасно мають бути: неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального закону при розгляді двох і більше справ; суспільно небезпечні діяння мають бути подібними; мають бути ухвалені різні за змістом судові рішення.

Неоднакове застосування одних і тих самих норм кримінального закону — це різне, відмінне, несхоже тлумачення, розуміння точного змісту (суті) норми кримінального закону.

Під подібними суспільно небезпечними діяннями слід розуміти два і більше (не менше двох) різних, але схожих між собою суспільно небезпечних діянь, які мають спільні риси, ознаки (схожі за суб'єктивним складом, об'єктивною стороною, формою вини, наслідками тощо).

Зіставлення фактичних обставин оспорюваного та порівнюваного суспільно небезпечних діянь в обсязі, встановленому судами першої та апеляційної інстанцій, дає підстави вважати, що за зовнішнім проявом вони чимось схожі між собою, проте різняться за об'єктивною та суб'єктивною сторонами кожного із цих діянь.

1.1. У справі щодо Р. було встановлено, що засуджений безпосередньо не виконував об'єктивної сторони організованих ним злочинів, а, власне, організував їх учинення. Його умисел, як визнав суд касаційної інстанції, був спрямований на заволодіння майном, щодо якого виконавець злочину мав службові повноваження та із використанням яких заволодів цим майном. У судовому рішенні, наданому для порівняння, особа була виконавцем інкримінованого злочину та її умисел був спрямований на

заволодіння майном, щодо якого вона не мала повноважень.

Наведені відмінності суспільно небезпечних діянь вказують на те, що вони не є подібними, а тому виключають підстави визнавати оспорюване рішення незаконним (постанова Верховного Суду України від 12 квітня 2012 р. у справі № 5-8кц12).

1.2. У справі щодо В., який оспорив законність рішення суду касаційної інстанції про згоду із висновками судів нижчої інстанції щодо його винності в одержанні хабара, встановлено, що В. засуджено за цей злочин, оскільки він як старший контролер-ревізор у складі ревізійної групи проводив планову документальну ревізію фінансово-господарської діяльності сільської ради, під час проведення якої одержав від Б. 500 доларів США хабара за невідображення в акті ревізії виявлених порушень, допущених Б. у ході проведення ремонтних робіт дільничної лікарні. Тобто встановлено, що одержання В. грошей перебувало у причинному зв'язку саме з виконанням ним службових повноважень ревізора за вчинення певних дій в інтересах особи, яка дала хабар.

З рішення, яке порівнювалося, вбачалося, що особа, працюючи майстром дільниці електричних мереж, отримала 1 тис. грн не як хабар за використання повноважень майстра дільниці, а як плату за виконання робіт, пов'язаних із підключенням будинку до мережі високої напруги.

Таким чином, порівняння висновків у зазначених судових рішеннях дає підстави стверджувати, що хоча посади, які обіймали особи, засуджені у цих справах, є службовими, проте у справі, рішення в якій оспорується, В. на відміну

від особи у справі, рішення в якій порівнюється, використав повноваження своєї посади, тобто він розумів, не міг не розуміти, що в цьому конкретному випадку проводить службову перевірку, використовує свої повноваження, і після того, як у процесі цієї перевірки виявив негативні наслідки та повідомив про них особу, діяльність якої перевіряв, одержує від неї обумовлену незаконну винагороду за ненастання цих наслідків,

а особа, яка її дала, в свою чергу, усвідомлювала значення і призначення цієї винагороди.

Отже, наведені у заяві захисника твердження про те, що суд касаційної інстанції допустив неоднакове застосування одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь є безпідставними (постанова Верховного Суду України від 17 травня 2012 р. у справі № 5-11к12).

2. Відповідно до вимог статей 400¹³, 400¹⁵ КПК України вбачається, що відкликання особою заяви про перегляд судового рішення на підставі, передбаченій ст. 400¹² КПК України, є підставою для закриття справи провадженням

Приводом для перегляду судових рішень Верховним Судом України з підстав неоднакового застосування судами касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального закону є заява про перегляд судового рішення. Такою заявою ініціюється перегляд справи Верховним Судом України, в якій особа формує предмет і межі перегляду та наводить обґрунтування на підтвердження правильності свого прохання. Наявність такої заяви і допуск справи Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ зумовлює відкриття провадження у справі, під час якого заявник підтримує заявлені ним вимоги. За відсутності такої заяви Верховний Суд України не

вправі відкрити провадження. Однаковою мірою це стосується і тих випадків, коли ця особа подає заяву, але на стадії перегляду справи Верховним Судом України відмовляється від її розгляду. Клопотання про відмову від перегляду справи чи відклик заяву унеможливають подальший розгляд справи Верховним Судом України і є підставою для закриття справи провадженням.

Оскільки прокурор після відкриття провадження у справі у Верховному Суді України відкликав заяву про перегляд судового рішення, провадження у справі закрито (постанова Верховного Суду України від 19 квітня 2012 р. у справі № 5-бк12).

До відома авторів

До розгляду у «Віснику Верховного Суду України» приймаються оригінали авторських статей/матеріалів обсягом не більше одного авторського аркуша (40 тис. знаків) українською мовою у друкованому та електронному вигляді (формат текстового файлу .rtf або .doc, кегль шрифту 14 pt, інтервал між рядками 1.5). Рукописні оригінали не приймаються.

Оригінал має бути обов'язково підписаний автором (усіма співавторами). До нього додаються фото авторів (розмір 10×15 см), віддруковане на фотопапері без тиснення або записане на електронному носії (формат відповідного файлу .jpg розміром від 1 Мб), а також короткі анкетні дані: прізвище, ім'я та по батькові, місце роботи, посада, вчений ступінь, адреса (із зазначенням поштового індексу та адміністративного району, в тому числі у місті), контактні телефони, факс, адреса електронної пошти, ідентифікаційний номер, письмовий дозвіл видавництву на обробку та зберігання персональних даних. Ілюстрації (фотографії) до тексту також мають супроводжуватися відповідними підписами.

Відповідно до вимог ВАК наукові статті повинні мати такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок

із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких пропонується розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор, виділення нерішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з проведеного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

До тексту статті долучається анотація (у середньому — 500 друкованих знаків) українською мовою, а також рішення кафедри вузу чи відділу наукової установи про рекомендацію статті до опублікування.

Якщо статтю або окремі її фрагменти (цитати, епіграф тощо) перекладено українською мовою з російської, англійської або іншої іноземної мови, необхідно подати ксерокопію оригіналу.

Автори мають дотримуватися таких вимог до оформлення посилань на літературні джерела: зазначити прізвища авторів, укладачів, відповідальних редакторів та ін., видавництво, рік і місце видання, загальну кількість сторінок

або номер сторінки, з якої взято цитату. Бібліографічний опис іноземних джерел потрібно подавати мовою оригіналу, долучаючи до статті ксерокопію титульних сторінок цих видань. Нумерація виносков має бути єдиною для всієї статті (а не для кожної сторінки окремо), наводити їх слід на відповідних сторінках, а не в кінці статті.

При посиланні на нормативно-правовий акт необхідно зазначити його повну назву, дату прийняття, номер (для відомчих — коли і ким затверджено), коли й за яким номером зареєстровано в Міністерстві юстиції України, а також офіційне джерело опублікування первісного тексту та змін і доповнень.

Автори не повинні передавати ці ж матеріали іншим виданням до вирішення питання про їх опублікування у «Віснику Верховного Суду України». Редакція може не поділяти думку авторів статей. Відповідальність за достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, точність посилань на нормативні акти й інші джерела несуть автори.

Рукописи повертаються лише в разі, коли буде визнано доцільним їх доопрацювання. Редакція має право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви з подальшим погодженням із автором.